

פירוש התורה לר' מנחם רקנאטי : החסיד ר' יצחק בן הרב ז"ל שהיה נגלה לו אליהו ז"ל כי נגלה לרבי דוד אב ב"ד ולמד לו חכמת הקבלה ומסרה לבנו הראב"ד וגם לו נגלה והוא מסרה לבנו ר' יצחק סגי נהור שלא ראה מעולם והוא מסרה לב' תלמידיו הא' ר' עזרא שפירש שיר השירים והאחד ר' עזריאל ואחריהן נמשכה להרמב"ן ז"ל.

דו פרצופין', ראב"ד : ויברא אלהים את האדם בצלמו באמצעות צלמו שהוא השכל הנפרד בצלם א' ברא אותו המציאו בצורה שכלית עליונה. פי' הראב"ד טעם בריאת דו-פרצופין כי לכך נבראו אדם וחיה דו פרצופין כדי שתהיה אשה נשמעת לבעל וכי חיה תלויין בו ושלא ילכו זה לדרכו וזה לדרכה אלא שיהיה ביניהם קירוב ואחיה לא יתפרדו ואז יהיה שלום ביניהם ובארמונתם שלווה וגם כן בפועלי האמת שפעולתם אמת. טעם הפרצופין מורה 1035 לשני ענינים הא' כי ידוע הוא שנאצלו שני הפכים האחד דין גמור ותבירו רחמים גמורים ואם לא נאצלו דו פרצופין ויהיה כל אחד פועל כפי מדתו יראה כשתי רשויות ויפעל כל אחד בלי חבור תבירו ובלי סיוע שלו אבל עתה שנבראו דו פרצופין כל פעולתם ביחד בשווה וביהוד גמור ואין ביניהם פירוד. ועוד כי לולי שנבראו דו פרצופין לא יעשה מהם ייחוד גמור ולא יתעלה מדת הדין ברחמים ולא מדת הרחמים בדין אבל עכשיו שנבראו דו פרצופין כל אחד ואחד מתקרב ומתייחד בחבירו וכסף ומתאוה להתכבד בחבירו להיות המשכן אחד. וראיה לזה שתמצא השמות מורים על אחד לחבירו כי תמצא שיווד הא מורה על מדת הדין ואלהים על מדת רחמים כמו ויי המטיר על סדום ועל עמורה המטיר (כתב היד : הנהיר) ה' ובא לו ממדה למדה. זהו הטעם בקיצור דוק ותשכח ע"כ.

קבלות הראב"ד ור' יעקב הנזיר : קבלת הר"ר אברהם ז"ל : ג' ראשונות וג' אחרונות לעלה שבעלות ואמצעיות ליוצר בראשית. קבלת ר' יעקב הנזיר ז"ל : שלש ראשונות ושלש אחרונות לבניה ואמצעיות ביום לתפארת בלילה לבניה כלם.

איגרת ר' יצחק סגי נהור :

הדר זקנים ותפארת בחורים רבותי ורעי אוהבי המשכילים החכמים הנבונים ר' יונה ור' משה יראי אלהים אנשי אמת עושי צדקה בשר אמת. יודע לכם כי ראיתי אגרותיכם ולקחתי מהם חמשה נקבות גם שני זכרים וסימן לדבר משה זכה בעצמות יוסף. ואני לא בעמל ולא במדרש עמדתי ולא דברתי עד הגה כי אם מרוב פחדתי ויראתי על אשר ראיתי חכמים ונבונים וחסידים שאריכו בלשונם ופשטו ידיהם לכתוב גדולות ונוראות בספריהם ובאגרותיהם. והדבר הנכתב אין לו ארון כי פעמים רבות יאבד או ימותו בעליו ויגיעו הספרים לידי פתאים ומלעיגים ונמצא שם שמים מתחלל. וכן הגיע אליהם ואני עמהם בחיים. והזהרתי עליהם פעמים רבות ואחרי הפרדי מהם באה תקלה על ידיהם. ואנכי לא כן הרגלתי, כי אבותי היו אצילי הארץ ומרביצי תורה ברבים, ולא יצא דבר מפיהם, ומתנהגים עמהם כאשר בני אדם שאין בקיאין בחכמה. וראיתי מהם ולקחתי מוסר.

וגם שמעתי מהארצות אשר סביבותיכם ומאנשי עיר בורגוש שהם מדברים בגלוי בשוקים וברחובות כמבוהלים וכמבולבלים ומתוך דבריהם נבר שסר לבם מן העליונה וקוצצים בנטיעות והדברים מיוחדים כשלהבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אהד מה אתה סופר פי' לפני אחד הוא השם הגדול המיוחד בכל עשר ולא אוכל להאריך בכתב על אשר שאלתם [.....]

כי אני הוא המדבר אליכם יצחק בן הרב ר' אברהם זק"ל גמול חסדכם וכתבתי אליכם לפי עניות דעתי וידעתי כי דעתכם רחבה מדעתי ואיניני מכיר בעצת שמים לזו עכשיו ממקומו לבוא אליכם אך אם יבוא עדיכם ר' אשר בן אדוני אחי החכם ר' דוד ז"ל כל עצה אשר ייעץ אתכם כן תעשו כי אתן דברי בפיו להגיד לכם את רצוני כאשר חפצתי בבני אדם וגם הוא ידע וראה עניני והתנהגותי עם חברי מיום היותי ועד היום והתענגו על ה' ויתן לכם משאלות לבבכם אמן ואמן.

פירוש האגדות לר' עזריאל : והמתפלל צריך שיראה עצמו כאלו הוא מדבר עמו ומלמדו ומנהיגו והוא מקבל דבריו באימה וביראה ובררגע ובזיע, ויחשוב כי כל הדברי' שהוא מלמד לאנוש אין להם סוף. אך המחשבה מתפשטת ועולה עד מקום מוצאה וכשמגיע שם היא נפסקת ואין יכולה לעלות עוד... המשל בזה מעין המים היוצא מן המקור אם תעשה תחתיו חפירה [לבלי] יתפשטו המים הנה והנה יעלו המים עד מקום המקור ולא יותר, וכן המחשבה אינה מתעלה יותר ממוצאה. וכל ההורס לחשוב בדבר שאין יכולת במחשבה להתפשט ולעלות אינו נמלט מאחד משני דברי', מרוב כפיית המחשבה שהוא כופה להשיג ולהדביק במה שאינה יכולה להשיג תעלה נפשו ותנתק ותשוב לשרשה או יתבלבל דעתו ושכלו. וזהו שכתו' אל תתחכם יותר למה תשומם, פי' תשומם לשון שממה כלומ' יהרס בנין הגוף, ואמר אל תרשע הרבה ועל זה למדו במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור. ועל כן ההסודי' הראשוני' היו מעלין מחשבתם עד מקום מוצאה והיו מזכירין המצות והדברים, ומתוך ההזכרה והמחשבה הדבקה ביותר היו הדברי' מתברכי' ומתוספים ומתקבלים מאפיסת המחשבה כאדם הפותח ברכת מים ומתפשטת אילך ואילך, כי המחשבה הדבקה היא המקור והברכה והמבוע אשר לא

יפסק. ולכך המדביק המחשבה בהרהור רע הוא נענש מפני ההרהור והרהורי עבירה קשים מעבירה, וכן הרהורי מצוה טובים מן המצוה. ועל זה אמ' בן עזאי היה יושב ושונה והאש מלהטת סביבותיו. בא אצלו ר' עקיבה, אמ' לו בן עזאי מה היום מימים, א"ל שמעתי עליך שאתה יושב ושונה והאש מלהטת סביבותיך אמרתי בחדרי המרכבה ירדת, א"ל והלא דברי תורה נמשלו לאש שכ' הלא כה דברי באש נאם יי', א"ל אני יושב ושונה והדברים יורדין ושמחין לפני. מפני שהיה יושב ושונה ומדביק המחשבה למעלה היו חקוקים בלבו הדברים הנוראי' ומתוך האצילות ההיא ודבקות המחשבה ההיא היו הדברי' מתוספים ומתרבים ומתוך השמחה היו נגלים לו. וכענין זה היתה המשכת הנבואה שהיה הנביא מתבודד לו ומכיון לבו ומדביק מחשבתו למעלה, וכפי דבקות הנבואה היה הנביא צופה ויודע מה שעתיד להיות. והיו הנביאים חלוקי' במעלתם בידיעתם ובדבקותם והיו אומ' הדברי' כאלו הם מקבלי' אותם ממעל וכאלו הם אחוזים בדבור כדגים הנאחזים בחכה. וכבר ידעת כמה היה בלעם שונא את ישראל ומתאוה לקלל ולא היה יכול לרבר כי אם דברי רוח הקדש הנטועים בפיו ובלשונו כדכת' אוהו אשמור לדבר, וכן נביאי ישראל אמ' ואמרתי לא אזכרנו ולא אדבר עוד בשמו והיה בלבי באש בוערת עצור בעצמותי וגו'. ולכך אין חסר ויחר בכל דבריהם והכל נאמ' בהכרח, ואם אין דעתנו משגת להבין על זה אמ' דוד ע"ה גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. ובפסוק שאין דעתנו משגת לפרשו לעולם אין להוציא מקרא מידי פשוטו ואין לפרשו בעקמימות, וכן הוא אומ' כלם נכוחים למבין וישרים למוצאי דעת, ואומ' בצדק כל אמרי פי אין בהם נפתל ועקש. ושאינו יודע לקיים הדברים כמו שהם גורע ומוסיף ומשנה ומחליף ולא ישיג לדעת פשט הדבר למה נאמ' באותו הדרך ולא בדרך אחרת.

במדבר יא יז

וַיְרַדְתִּי וַדְבַרְתִּי עִמָּךְ שֵׁם וְאַצְלָתִי מִן הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְשָׁמְתִי עֲלֵיהֶם וְנִשְׂאוּ אִתָּךְ בְּמִשְׁאֵ הָעָם וְלֹא תִשָּׂא אִתָּךְ לְבָבְךָ

רמב"ן

וירדתי ודברתי עמך שם ואצלתי ענין הכתוב להגיד כי בעת הדבור עם משה יהיה האצילות וממנו הוא וכן אמר במעשה (פסוק כה) וירד ה' בענן וידבר אליו, ולא פירש הכתוב הדבור הזה מה היה כאשר הוא כתוב בכל התורה שיבאר אחרי כן מה אמר ומה דבר ה', כי הענין בכאן, כי הזקנים אשר אמר בהם שהתנבאו לא שמעו דבור מפי השם ולא נראה להם במראה או בחלום, אבל השם מדבר עם משה ומאצילות רוח משה הם יודעים הנבואה ההיא וזה טעם ויתנבאו ולא יספו (שם), שלא יספו להתנבאות מעצמם, אבל בנבואה שאמר השם למשה בה לבדה התנבאו, וזה טעם "ואצלתי", שאניח אצלי מן הרוח אשר אני שם עליך ושמתי עליהם ואין זה כענין ונתת מהודך עליו (להלן כז כ), כי אצילות בכל מקום לשון עכוב אצלו, כלשון וכל אשר שאלו עיני לא אצלתי מהם (קהלת ב י), הלא אצלת לי ברכה (בראשית כז לו) וכן על כן נאצל מהתחונות ומהתיכונות מהארץ (יחזקאל מב ו), שנשאר אצלם מהלשכות התחונות והתיכונות מהארץ שלא יאכלו האתיקים מהנה בעליונות וכן ואל אצילי בני ישראל (שמות כד יא), הנשארים והפרושים מהם שנאצלים אל עצמן מכלל המון העם, או שנקראים כן הגדולים שהכל באים אצלם:

והמעתיקים מן הלשונות אמרו "אצילות" על יציאת כח מן הכחות מאת הבורא ומתפשט על הנברא, ואומרים בנפש "אצולה מרוח הקדש", כי הוא אצלם לשון המשכה ואיננו נכון אצלי, כי האצילות יהיה המשכה או הנחה והפרשה, אצל הנותן הוא:

פירוש הרמב"ן לספר יצירה

חכמה - היא סוף מה שאדם יכול להשכיל במחשבה. ומסורת הענין ברמז כי כתר עליון ית' מלא יותר ממה שהלב יוכל להרהר כבודו, צמצם עצם הכבוד כשעור פני הכפרת וכבין שני הכרובים שהוא טפח, ונמצא חושך על פני הכל כי העדר האור הוא חשך. והמשיך ממקור הכל האור הבהיר הנקרא חכמה. שלשים ושתים נתיבות כל נתיב ונתיב נוקב בחשך האותיות בצורתם והספירות בשיעור שברצון הגוזר יתברך ויתעלה, ונעשו מובדלים זה מזה. ונקיבת אור הנתיבות ויציאתם מפורשות זו מזו נקראת חקיקה. לכך אמר שבהם חקק יו"ד ה"א כלומר בנתיבות האור שהם ל"ב מעת המשכתן מן הכתר העליון בהם חקק החוקק יתברך את החשך ועשה מהם עצם כבוד נרמז עליו בשם יו"ד ה"א. והכבוד הזה נקרא חכמ"ה בשם הנתיבות עצמם, ולכך נקרא חכמה כי כתר עליון יתברך ויתעלה נרמז באל"ף ה"א של שם אהי"ה בענין אחדות שלמה בכל צד ובכל מחשבה וענין, ולא יתכן להזכיר בה חקיקה. עוד נמשך המעייין ופעל עצם כבוד נקרא יו"ד ה"א וא"ו ה"א נקוד אלה"ים והוא הבינה"ה, והוסיף על השם הראשון וא"ו ה"א כלומר בכאן מוסד הבנין וא"ו ה"א. עוד נמשך המעייין ויצר עצם כבוד נקרא צבאו"ת לפי שהוא אות בצבא שלו שהם הגדולה והגבורה, ועד סוף הבנין כלו יתברך ויתעלה נרמז בזה הפירוש ענין התיבה הזאת: